

Maturita z geografie

ZÁVĚRY Z VEŘEJNÉ DISKUZE KE KATALOGU POŽADAVKŮ KE SPOLEČNĚ ČÁSTI MATURITNÍ ZKOUŠKY ZE ZEMĚPISU PRO ROK 2004 – 1. ČÁST

Vážení kolegové,

jak jsem slíbila na setkáních, která proběhla v pedagogických centrech v rámci veřejné diskuze nad návrhem Katalogu požadavků ke společné části maturitní zkoušky ze zeměpisu pro rok 2004 (dále jen Katalog požadavků), ráda bych se s vámi alespoň rámcově podělila o nejčastěji zaznívající připomínky, ale i o závěry, které autorský tým i CERMAT učinil na základě vašich podnětů a připomínek.

Vzhledem k tomu, že se nemalá část připomínek týkala stávající koncepce výuky zeměpisu na školách a reformy maturitní zkoušky obecně, ráda bych se v dnešním příspěvku věnovala kromě shrnutí průběhu veřejné diskuze i připomínek všeobecného charakteru. V příštím vydání Geografických rozhledů pak bude více prostoru na rozbor konkrétních připomínek, týkajících se zejména tematických okruhů, specifických cílů a ukázkových úloh. Pevně doufám, že budete mít Katalog požadavků do té doby na školách a že budete moci posoudit, do jaké míry byly vaše připomínky autorským týmem akceptovány, případně, proč akceptovány nebyly nebo proč akceptovány být nemohly.

Průběh veřejné diskuze

Veřejná diskuze k návrhu Katalogu požadavků probíhala ve dvou fázích. První fáze předcházela oficiálně ohlášené veřejné diskusi a probíhala v průběhu tvorby samotného návrhu Katalogu požadavků formou setkání a seminářů. Tato fáze byla iniciována zejména Českou geografickou společností. Kromě pracovních schůzek autorského týmu se zástupci kateder geografie a s učiteli proběhly od 1. ledna do 1. března dva pracovní semináře na půdě Přírodovědecké fakulty UK Praha a jeden diskuzní seminář na PedF UK Praha, kterého se zúčastnili i studenti PFF UK. Návrh Katalogu byl také zařazen na jednání Geografického fóra v Brně.

Veřejná diskuze, vyhlášená MŠMT ČR, byla organizována CERMATem a probíhala od 1. března do 15. dubna v několika formách: Veřejných prezentací formou seminářů v pedagogických centrech se zúčastnilo celkem 174 středoškolských učitelů zeměpisu. Návrh katalogu byl také zaslán 13 vybraným učitelům a univerzitním pedagogům k oponentskému posouzení. Rada připomínek pak přicházela přímo do CERMATu. Přestože je obec „zeměpisářů“ malá, zájem o veřejnou diskusi byl natolik veliký, že se pořadatel letní školy geografie, Masarykova univerzita Brno, rozhodl věnovat tomuto tématu část programu srpnové 9. letní školy ČGS. CERMAT bude navíc iniciovat další semináře učitelů zeměpisu v pedagogických centrech od září příštího školního roku. Předmětem seminářů v pedagogických centrech bude zejména tvorba testů a úloh ke společné části maturitní zkoušky a příprava školní části maturitní zkoušky ze zeměpisu, tzv. projekty.

Veřejná diskuze k návrhu Katalogu se setkala podle mého soudu i s nebývalým ohlasem ze strany univerzit, respektive fakult, připravujících budoucí učitele zeměpisu. „Nebývalý“ říkám proto, že zájem univerzit při veřejných diskuzích ke 13 všeobecně vzdělávacím předmětům, které již katalogy mají, byl obecně velmi vlahý. Zájem, který katedry geografie projeví o „svůj“ předmět, je ji-

stě potěšující, bohužel však signalizuje i skutečnost, že zeměpis proti jiným předmětům opravdu „strádá“. Strádá zejména počtem vyučovacích hodin, které jsou mu na všech stupních vzdělání přisouzeny, strádá rozložením těchto několika hodin v jednotlivých ročnících během studia a strádá i tím, jak je všeobecně vnímán nejširší veřejností, i těmi, kdo o osudu jednotlivých předmětů rozhodují. Obnovit význam a prestiž předmětu, který mu v současné době a budoucím vzdělávacím systému právně náleží, a zbatit veřejnost představou, že jde o předmět, ve kterém je žákům formou „telefonních seznamů“ předávána pouze a výhradně faktografie, nebude snadné a nepůjde to tak rychle, jak bychom si všichni přáli. Katedry, které připravují budoucí učitele zeměpisu, již první krok učinily. Zapojily se totiž velmi aktivně do přípravy reformy maturitní zkoušky ze zeměpisu a zahájily diskusi nad novými přístupy v přípravě budoucích učitelů a nad programy dalšího vzdělávání učitelů zeměpisu. Diskutuje se o reformě vlastních přijímacích řízení. Co se přijímacího řízení na vysoké školy týče, veškerá snaha fakult geografie bude marná, pokud i ostatní fakulty (např. právnická fakulta) nepřehodnotí své znalostní požadavky ze zeměpisu na uchažeče o studium. Přijímací zkoušky na univerzity mají totiž obrovský zpětný vliv na to, co se na našich školách učí a učit bude. Jak vyplynulo z veřejné diskuze, učitelé jsou oceňováni i podle toho, kolik žáků se „jim“ dostane na vysoké školy a žáci i rodiče je nepřímo nutí, aby podřídili výuku nesmyslným požadavkům na znalosti některých fakult. Faktografické vnímání zeměpisu – a ovšem i jiných předmětů – je navíc nezřídka podporováno i médií (např. znalostní soutěže typu Staňte se milionářem).

Připomínky a podněty všeobecného charakteru

Nejčastější a velmi zásadní připomínkou učitelů byla skutečnost, že se zeměpis na středních školách vyučuje pouze v prvním a druhém ročníku středoškolského studia, zatímco žák i učitel obdrží podle návrhu koncepce reformy maturitní zkoušky

katalog požadavků 24 měsíců před maturitní zkouškou, tedy v době, kdy mnohde již všechny hodiny zeměpisu proběhly. Otevření volitelného semináře, který zpravidla následuje, respektive může ve třetím a čtvrtém ročníku následovat, je závislý na počtu zájemců o seminář. Z tohoto hlediska se jeví tato připomínka jako zásadní a takto byla tlumočena v Závěrech z veřejné diskuze i představitelům MŠMT ČR.

Učitelé poukazují svorně na obrovský rozpor mezi realitou, tedy mezi požadavky doby na geografické dovednosti žáka, a významem, který je zeměpisu přisuzován. Ano, jde opět o hodinovou dotaci, ale mnohem víc jde o prestiž, kterou zeměpis ztratil. Je třeba neustále zdůrazňovat význam zeměpisu pro dovednost žáka orientovat se v oblastech a problematice, s níž se setkává a bude setkávat každodenně, ať již díky zvýšené mobilitě národa, či díky médiím, která neustále přináší informace bezprostředně související s geografii (EU, globalizace, environmentalistika, územní plánování, ohniska napětí apod.).

Rada oblastí, které náleží nebo náležely zeměpisu, jsou dnes přejímány jinými předměty. Autorský tým si tedy před zahájením prací na návrhu katalogu musel primárně odpovědět na otázku, co je zeměpisu vlastní a co je nepopiratelným obsahem jeho výuky. Jestliže tedy na veřejné diskusi zazněly dotazy na převahu regionálního pojetí požadavků, pak je patrné, že autorský tým považuje za to, co je zeměpisu vlastní, právě *region*.

Specifickými podněty a připomínkami k jednotlivým kapitolám Katalogu bude věnován příspěvek v příštím čísle Geografických rozhledů. Nicméně již nyní bych ráda všem poděkovala. Těm, kteří se aktivně podíleli na seminářích, kteří nám zaslali své podněty a připomínky poštou; autorům úloh a učitelům, kteří nám zapůjčili ukázky svých projektů a seminářních prací; oponentům, kteří vypracovali oponentské posudky na návrh Katalogu a konečně pracovníkům pedagogických center, kde se semináře věnované návrhu Katalogu konaly.

Jana Pernicová, CERMAT Praha

9. letní geografická škola ČGS Příprava na novou maturitu ze zeměpisu

Místo konání:

Masarykova univerzita v Brně
katedra geografie

Termín: 29. srpna až 1. září 2001

Program:

Mikroregion ve výuce zeměpisu
Kartografie a geoinformační technologie
ve výuce zeměpisu
Výuka makroregionů světa
Testování v zeměpise
Terénní exkurze

**Informace na internetové straně:
www.geogr.muni.cz**